

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

«ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΣΕ ΣΤΑΓΟΝΕΣ (ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ-ΚΑΡΛΑ)»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κατά την διάρκεια του σχολικού έτους 2011-2012 πραγματοποιήθηκε ερευνητική εργασία (Project) με θέμα «Ιστορίες σε σταγόνες (Υγρότοποι - Κάρλα)». Στο πρόγραμμα συμμετείχαν οι εξής μαθητές της Α' Λυκείου του ΕΠΑΛ Αγριάς:

1. Αρμενάκης Στάθης Α1
2. Βλαχόπουλος Φάνης Α1
3. Γαρυφαλλοπούλου Αποστολία Α1
4. Δαβιτίδης Κυριάκος Α1
5. Ζαμάνης Θεόφιλος Α1
6. Καρκαλά Ασπασία Α1
7. Κατσιούπη Ιωάννα Α1
8. Μπαρδάνι Μικλοβάν Α2
9. Μπιτζάκας Λευτέρης Α2
10. Πατσούρας Νίκος Α2
11. Ταυρής Αντώνης Α2
12. Τσιμπανογιάννης Κωνσταντίνος Α2
13. Χατζηθεοδώρου Δημήτρης Α2

Συντονίστριες - καθηγήτριες ήταν:

1. Κουρεντζή Αναστασία
2. Μπάτσιου Μαρία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο Α΄ μέρος αυτής της ερευνητικής εργασίας ασχοληθήκαμε με τους Υγρότοπους, τη σημασία τους, τους κινδύνους που τους απειλούν καθώς και με τους υγρότοπους της Ελλάδας που προστατεύονται από τη συνθήκη Ραμσάρ.

Στο Β΄ μέρος ασχοληθήκαμε με την λίμνη Κάρλα. Συγκεντρώσαμε πληροφορίες γύρω από την ιστορία της, την οικονομία της και από τη ζωή των ψαράδων πριν και μετά την αποξήρανση.

Μετά την επίσκεψη μας στο μουσείο της Κάρλας που βρίσκεται στα Κανάλια-Τηλίου ενημερωθήκαμε πλήρως για όσες ερωτήσεις δεν μπορούσαμε να απαντήσουμε μέσω του Internet. Μας ξενάγησαν στο χώρο του μουσείου και μας ενημέρωσαν για την ιστορία της λίμνης Κάρλας από τους αρχαιότατους χρόνους μέχρι και σήμερα.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Επιλέξαμε το θέμα Υγρότοποι-Κάρλα, διότι αποτελεί για τη περιοχή μας ένα σημαντικό πρόβλημα. Η αποξήρανση της λίμνης είχε για την περιοχή της Θεσσαλίας πολύ σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις τις οποίες θα αναλύσουμε παρακάτω. Όλα τα μέλη της ομάδας συμφώνησαν ότι το θέμα αυτό ήταν από τα πιο ενδιαφέροντα. Εξάλλου το θέμα αυτό σχετίζεται με το μάθημα «Αρχές Οικονομίας».

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στην έρευνά μας αυτή χρησιμοποιήσαμε τις εξής μεθόδους:

- Καταιγισμό ιδεών
- Έρευνα στη βιβλιογραφία και στο Διαδίκτυο
- Επίσκεψη στο πεδίο

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ (ΓΕΝΙΚΑ)

ΟΡΙΣΜΟΣ

Υγράτοποι είναι αβαθείς υδάτινες εκτάσεις, φυσικές ή τεχνητές, λιμνοθάλασσες, δέλτα των ποταμών, βάλτοι, έλη και καλαμιώνες, λασποτόπια, παράκτιες λουρονησίδες, άλλες παρόμοιες ιδιαίτερες φυσικές η τεχνητές διαμορφώσεις και παραποτάμια δάση.

Στους υγράτοπους κατατάσσονται επίσης θαλάσσιες εκτάσεις εφόσον όμως το βάθος τους δεν ξεπερνά τα 6 μέτρα.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ

Οι υγράτοποι είναι πολύ σημαντικοί γιατί:

- Εμπλουτίζουν τα υπόγεια αποθέματα νερού.
- Αποτελούν τεράστιο φίλτρο καθαρισμού του νερού από φερτά υλικά και ρύπους.
- Χρησιμοποιούνται για το πότισμα των καλλιεργειών και την ύδρευση.
- Λειτουργούν ως ασπίδες προστασίας από πλημμύρες, ελαχιστοποιώντας την καταστροφική ορμή των νερών
- Αποτελούν ρυθμιστές του κλίματος της περιοχής, καθώς έχουν την δυνατότητα να αποθηκεύουν και να ελευθερώνουν θερμότητα.
- Αποτελούν πολύτιμο οικονομικό κεφάλαιο, λόγω της συμβολής τους στην κτηνοτροφία και στην αλιεία, αλλά και της ύπαρξης ειδικών χώρων συλλογής αλατιού (αλυκές).
- Είναι πολύτιμοι χώροι για την διατήρηση της άγριας ζωής. Οι υγράτοποι διακρίνονται για τον μεγάλο πλούτο τους σε είδη χλωρίδας και πανίδας και συμβάλουν σημαντικά στην διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Οι υγράτοποι είναι φυσικοί χώροι όπου βρίσκουν τροφή τα πουλιά και αποτελούν καταφύγιο για αυτά, ενώ παράλληλα οι

συνθήκες στους υγροτόπους επιτρέπουν την δημιουργία πολυάριθμων και πολύπλοκων τροφικών σχέσεων

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΑΠΕΙΛΟΥΝ ΤΟΥΣ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥΣ

Οι σοβαρότεροι κίνδυνοι που απειλούν την οικολογική ισορροπία των υγροτόπων είναι:

- Η έλλειψη οριοθέτησης των υγροτόπων, με αποτέλεσμα την καταπάτηση και την αλλαγή χρήσης τους.
- Η αποξήρανση των υγροτόπων χωρίς προηγούμενο σχεδιασμό.
- Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη τουριστικών εγκαταστάσεων κοντά σε υγροτόπους.
- Η υπερβόσκηση των κοπαδιών με αποτέλεσμα τη διάβρωση και συμπίεση του εδάφους, την αντικατάσταση των φυτικών ειδών και την καταστροφή στις φωλιές των πουλιών.
- Το εξοντωτικό και παράνομο κυνήγι
- Η υπεραλιεία.
- Η αφαίρεση άμμου από τις όχθες των ποταμών
- Ο ευτροφισμός που προέρχεται από γεωργικά φάρμακα που χρησιμοποιούνται στις γειτονικές καλλιέργειες.
- Η διαταραχή της υπόγειας στάθμης του νερού εξαιτίας αποξηράνσεων, παροχετεύσεων και γεωτρήσεων.
- Η ρίψη στερεών αποβλήτων.
- Τα λύματα από αποχετεύσεις οικισμών.
- Η ρύπανση από τα απόβλητα της βιομηχανίας.

ΣΥΝΘΗΚΗ RAMSAR

Στις 2 Φεβρουαρίου 1971 υπογράφηκε η Σύμβαση για τους Υγροτόπους στην πόλη Ραμσάρ του Ιράν, στις ακτές της Κασπίας Θάλασσας.

Η Σύμβαση Ramsar προσυπογράφηκε και από την Ελλάδα.

Σκοπός της συμφωνίας είναι η προστασία των υγροτόπων με διεθνές ενδιαφέρον για τα υδρόβια πουλιά. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, κάθε συμβαλλόμενο μέρος υποδεικνύει έναν

κατάλογο υγροτόπων που πληρούν ορισμένα κριτήρια. Η Ελλάδα έχει υποδείξει έντεκα(11) περιοχές οι οποίες περιλήφθηκαν στον κατάλογο των προστατευόμενων περιοχών της Σύμβασης Ramsar. Αυτές είναι:

1. Δέλτα Έβρου
2. Λίμνη βιστωνίδα και η λιμνοθάλασσα
3. Λίμνη Μητρικού και λιμνοθάλασσες
4. Δέλτα του Νέστου
5. Λίμνες Βόλβη και Κορώνεια
6. Τεχνητή λίμνη Κερκίνης
7. Λίμνη Μικρής Τρέσπας-νομός Φλώρινας
8. Αμβρακικός κόλπος
9. Δέλτα Αχελώου και η λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου
10. Η λιμνοθάλασσα Κοτύχι
11. Δέλτα ποταμών Αξιού, Λουδία, Αλιάκμονα

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Η ΛΙΜΝΗ ΚΑΡΛΑ (ΒΟΙΒΗΙΣ)

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στην αρχαιότητα η λίμνη Κάρλα ονομαζόταν Βοιβήις, από το **Βοίβη-Φοίβη** τη γιαγιά του **Απόλλωνα**, όνομα που σημαίνει λαμπερή. Ανήκε κατά το 1/3 στο Ν. Μαγνησίας και κατά τα 2/3 στο Ν. Λάρισας. Η έκτασή της ήταν 130.000 στρέμματα, αλλά το χειμώνα έφτανε και τα 200.000 λόγω των πλημμυρών, ενώ το βάθος της έφτανε τα 6 μέτρα.

Η περιοχή κατοικούνταν ήδη από το 6.000 με 5.000 π.Χ σύμφωνα με αρχαιολογικά ευρήματα. Σημαντικός είναι ο προϊστορικός οικισμός στη θέση «Παλαιόσκαλα» - ένας από τους σπουδαιότερους και αρχαιότερους λιμναίους οικισμούς.

Στα νεώτερα χρόνια αναπτύχθηκαν πολλά χωριά γύρω από τη λίμνη και η κύρια ασχολία των ανδρών ήταν το ψάρεμα. Ο λιμναίος πολιτισμός της Κάρλας αποτελούνταν από 400 ψαράδες από τα Κανάλια, 100-150 από το Κεραμίδι και λίγους από το Στεφανοβίκειο και άλλα μέρη. Η λίμνη τους πρόσφερε πολλά χρήματα τους 9 μήνες που ζούσανε μέσα σ' αυτή. Υπήρχαν 3 ιχθυαγορές γύρω από την λίμνη, όπου οι ψαράδες πουλούσαν τα ψάρια τους και πλήρωναν τους αντίστοιχους φόρους στο 'τελωνείο'. Το 25% του εισοδήματός τους πήγαινε σε φόρους του κράτους, αλλά αυτό δεν τους ένοιαζε αφού το εισόδημά τους ήταν εξαιρετικά καλό.

Στη λίμνη υπήρχαν πολλά είδη ψαριών. Το αγαπημένο τους όμως ψάρι ήταν το σαζάνι καθώς έφτανε τα 10 κιλά περίπου και τους πρόσφερε περισσότερα χρήματα σε σχέση με τα άλλα ψάρια.

Στην λίμνη είχε δημιουργηθεί ένα ανδροκρατούμενο χωριό από τους ψαράδες, όπου ζούσαν 9 μήνες το χρόνο από Σεπτέμβριο έως Μάιο, τον χειμώνα δηλαδή, έως αρχές άνοιξης,

καθώς είχανε καλύτερη ψαριά αυτούς τους μήνες. Όλοι οι νέοι, αφού τελείωναν το δημοτικό, πήγαιναν κοντά στους μεγαλύτερους ψαράδες για να μάθουν τη δουλειά. Μετά το τέλος του ψαρέματος επισκέπτονταν τους φίλους τους στις άλλες καλύβες.

Μέχρι το 1960 ζούσαν μέσα στην λίμνη σε καλαμοκαλύβες. Μαζί με τη γύρω περιοχή τους ομάζονταν «φουντάνια». Δε μένανε όλοι μαζί και υπήρχε απόσταση από καλύβα σε καλύβα για να μην γίνονται παρεξηγήσεις μεταξύ τους στο ψάρεμα.

Σε κάθε καλύβα ζούσαν 4 ψαράδες και τους αντιστοιχούσαν 2 βάρκες που λέγονταν «καράβια».

Όλες οι καλύβες βρισκόταν στο επάνω στενό μέρος της λίμνης καθώς τα νερά ήταν πιο ρηχά, ζεσταίνονταν πιο εύκολα και υπήρχαν πολλά καλάμια και κρυψώνες για τα ψάρια.

Μελέτες για την αποξήρανση της λίμνης (μερική ή ολική) υπήρχαν από το 1887. Τελικά τα έργα ξεκίνησαν το 1962 (με βάση μελέτη του 1953) με την κατασκευή σήραγγας προς τον Παγασητικό. Αν και η μελέτη προέβλεπε μερική αποξήρανση της λίμνης και κατασκευή ταμιευτήρα για την άρδευση των χωραφιών, αυτή αγνοήθηκε και ξαφνικά ανακοινώθηκε η πλήρης αποξήρανση της λίμνης μην αφήνοντας στους κατοίκους περιθώρια αντίδρασης. Θεωρείται ότι πολιτικές σκοπιμότητες βρίσκονταν πίσω από την απόφαση αυτή.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΞΗΡΑΝΣΗ

Οι επιπτώσεις της αποξήρανσης ήταν κοινωνικές και περιβαλλοντικές:

Οι ψαράδες μετά την αποξήρανση είχαν καταστραφεί γιατί χάσανε την δουλειά τους και δεν μπορούσαν να ζήσουν τις οικογένειες τους. Τα νέα κτήματα (έκτασης περίπου 78.000 στρεμμάτων) που προέκυψαν από την αποξήρανση συχνά καταπατήθηκαν από τους μεγαλοϊδιοκτήτες γειτονικών εκτάσεων,

οι οποίοι με διάφορους τρόπους (ακόμα και με έγγραφα από την Τουρκοκρατία) κατοχύρωσαν την υποτιθέμενη ιδιοκτησία τους.

Τα υπόλοιπα εδάφη θεωρήθηκαν κρατικά και νοικιάζονταν στους ακτήμονες, ώστε αυτοί να μην μπορούν να έχουν δικαιώματα πάνω σε αυτά. Ακόμα και σήμερα υπάρχουν υποθέσεις ιδιοκτησίας σε εκκρεμότητα.

Εκτός από τα γραφειοκρατικά προβλήματα, υπήρχαν και προβλήματα με τις καλλιέργειες. Τα «νέα» εδάφη δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα οφέλη, αφού το μικρό πλάτος της σήραγγας δεν επέτρεπε τη διαφυγή όλων των νερών το χειμώνα με αποτέλεσμα τα χωράφια να πλημμυρίζουν με την πρώτη βροχή και οι παραγωγοί να ζουν στην ανασφάλεια. Άρχισαν να γίνονται βούρκος. Επιπλέον, τα άλατα που είχαν συσσωρευτεί στο έδαφος από την πρώην λίμνη δεν ευνοούσαν τις καλλιέργειες.

Κάποιοι στράφηκαν στην κτηνοτροφία. Ενώ πριν από την αποξήρανση υπήρχαν πολλοί κτηνοτρόφοι, οι οποίοι εξέτρεφαν αγελάδες, πρόβατα και άλογα σε αρκετό ποσοστό, μετά η κτηνοτροφία μειώθηκε.

Όλα αυτά οδήγησαν στη μετανάστευση των νέων για να βρουν δουλειά, ενώ οι παλιοί δεν είχαν καμιά λύση για το πρόβλημα τους καθώς δεν μπορούσαν να μεταναστεύουν. Η λίμνη ερήμωσε και οι ψαράδες δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα καθώς δεν τους έδιναν περιθώρια για να αντιδράσουν απέναντι στην καταστροφή τους.

Ο υγρότοπος καταστράφηκε ενώ η εντατικοποίηση της γεωργίας σήμαινε ανεξέλεγκτες γεωτρήσεις και συνεπώς μείωση του γλυκού νερού στο υπέδαφος. Αυτό άφηνε περιθώριο στο νερό της θάλασσας να εισχωρήσει στον υδροφόρο ορίζοντα και επομένως το διαθέσιμο νερό για τα χωράφια ήταν συχνά υφάλμυρο.

Τέλος, η χρήση χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στα χωράφια οδήγησε στη μόλυνση του Παγασητικού κόλπου εφόσον τα μολυσμένα με χημικά νερά της Κάρλας μεταφέρονταν -μέσω της σήραγγας - στον Παγασητικό.

ΕΠΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΡΛΑΣ

Το 1977 παρουσιάστηκε η πρώτη μελέτη επανασύστασης της Κάρλας, αλλά μόλις το 2009 άρχισε η λεκάνη της Κάρλας να πλημμυρίζει. Στη λίμνη παροχετεύονται τα νερά της ευρύτερης λεκάνης απορροής, δηλ. νερά από την περιοχή γύρω από τις όχθες της, καθώς και τα χειμερινά νερά του Πηνειού ποταμού, που αποτελούν το 60% της τροφοδοσίας της λίμνης.

Έτσι, σχεδόν 40 χρόνια μετά την αποξήρανσή της, η Κάρλα ξαναγίνεται λίμνη, όχι, βέβαια, τόσο μεγάλη όσο την έκανε η φύση. Ο στόχος είναι να καλύπτει έκταση 38.000 στρεμμάτων και να αποτελεί και πάλι ένα σημαντικό υγρότοπο, αλλά και πηγή νερού για την άρδευση των γύρω εκτάσεων.

Με την επανασύσταση της λίμνης αρκετά πτηνά επέστρεψαν σε βαθμό που κάποιοι θεωρούν ότι η λίμνη μπορεί να περιληφθεί στο δίκτυο Natura 2000 και στους υγρότοπους της συνθήκης Ramsar. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1964 είχαν καταμετρηθεί 435.000 πτηνά. Επίσης οι γόνοι των ψαριών που είχαν απομείνει από τη δεκαετία του 1960 'γέννησαν' και πάλι ψάρια.

Ωστόσο, αρκετοί υποστηρίζουν ότι το νερό της λίμνης δεν ανανεώνεται με αποτέλεσμα τη σταδιακή μετατροπή της σε έλος. Επίσης, συχνά έχουν βρεθεί νεκρά ψάρια, ενώ και ο αριθμός των υδρόβιων πτηνών συρρικνώνεται.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ

Όσον αφορά σε τουριστικές δραστηριότητες η λίμνη Κάρλα δεν ήταν ποτέ τουριστικός προορισμός επειδή αρχικά οι άνθρωποι είχαν αφοσιωθεί στο ψάρεμα και μετά, λόγω της αποξήρανσης της, έδωσαν βάση στην γεωργία και κτηνοτροφία.

Μέχρι τώρα δεν υπήρξε έντονο ενδιαφέρον για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Προφανώς το γεγονός ότι δεν έχει αποκατασταθεί πλήρως η λίμνη και τα νερά της παρουσιάζουν φαινόμενα μόλυνσης αποτρέπει όσους θέλουν να ασχοληθούν με δραστηριότητες στο νερό (για παράδειγμα το ψάρεμα). Επίσης, δεν υπάρχουν κυνηγότοποι.

Ωστόσο η περιοχή προσφέρει ευκαιρίες για περιπατητικό τουρισμό (υπάρχουν αξιόλογες διαδρομές), σπηλαιολογικό τουρισμό (υπάρχουν σπήλαια προς εξερεύνηση) και παρουσιάζει αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

Η τουριστική ανάπτυξη είναι θεμιτή αρκεί η οποιαδήποτε παρέμβαση να γίνει με σεβασμό στο περιβάλλον και τον άνθρωπο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η γενική μας διαπίστωση είναι ότι τόσο η αποξήρανση όσο και η επανασύσταση της λίμνης Κάρλας αποτελεί ένα δαπανηρό έργο (έχουν δαπανηθεί πολλά χρήματα σε μελέτες, εγκαταστάσεις, εξοπλισμό και συντήρηση αυτών) το οποίο μόνο καταστροφή έφερε στους κατοίκους της περιοχής και το περιβάλλον. Και το πιο λυπηρό είναι ότι δε διαφαίνεται καμία προοπτική αποκατάστασης της ζημιάς αφού η «νέα» λίμνη δε μπορεί να προσφέρει - τουλάχιστον προς το παρόν - τα οφέλη της φυσικής λίμνης.

Τελικά ενώ υπήρχε μια φυσική λίμνη, η οποία έδινε στον άνθρωπο τα πάντα δωρεάν, εκείνος αποφάσισε να «παίξει» με τη φύση και ξοδεύοντας δισεκατομμύρια δραχμές και ευρώ να καταλήξει σε ένα «ομοίωμα λίμνης» που προσφέρει ελάχιστα.

Μήπως έχουν δίκιο όσοι υποστηρίζουν ότι η φύση εκδικείται;

Στα πλαίσια της ερευνητικής εργασίας επισκεφθήκαμε το Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου και ξεναγηθήκαμε στο τμήμα με τα ευρήματα από την περιοχή της Βοιβηίδας, κατά την περίοδο 6.500 μέχρι 4.500 π.Χ. Ενημερωθήκαμε για την αλιεία, τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τα όπλα των κατοίκων, την τέχνη τους και τα υλικά που χρησιμοποιούσαν, τα κτερίσματα κ.α.

Πολύτιμες πληροφορίες συγκεντρώσαμε επίσης από το Διαδίκτυο, από άρθρα εφημερίδων, από συνεντεύξεις με κατοίκους της περιοχής, αλλά κυρίως από την ξενάγησή μας στο Μουσείο Λιμναίου Πολιτισμού Κάρλας του "Κέντρου Μελέτης για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς στη λίμνη Βοιβηίδα - Κάρλα» (ΚΕ.ΜΕ.ΒΟ) στα Κανάλια.

Το ΚΕ.ΜΕ.ΒΟ συγκροτήθηκε το 2003 με σκοπό τη δραστηριοποίησή του σε θέματα, όπως η έρευνα, μελέτη και

προβολή του περιβάλλοντος και της ιστορίας της λίμνης, πιστεύοντας ότι η ευαισθητοποίηση για το περιβάλλον και για την πολιτιστική κληρονομιά, αποτελούν θέματα, τα οποία αφορούν όλους και απαιτείται η συμμετοχή όλων.

Στο Μουσείο είδαμε ανακατασκευασμένο το «καράβι» της Κάρλας, ομοίωμα λιμναίας καλύβας, το φωτογραφικό αρχείο του Δημήτρη Λέτσιου, αντίγραφο φωτογραφιών του Τάκη Τλούπα, φωτογραφίες των κατοίκων της περιοχής, άδειες αλιείας, αντίγραφα εφημερίδων, μακέτες της λίμνης κ.α. Επίσης γνωρίσαμε και τον Ήταυρο, μυθικό πλάσμα της Βοιβηίδας με κεφάλι ταύρου και σώμα φιδιού.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κοβάνη, Ε.Θ. (2002), *Λιμνών Αποξηράνσεις: μελέτη αειφορίας και πολιτιστικής ιστορίας*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο κοινωνικών Ερευνών

Ιστοσελίδες

<http://www.boebes-karla.gr/>, προσπελάστηκε στις

<http://www.e-karla.com/history/history.html>, προσπελάστηκε στις

<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&rubid=5030873>, προσπελάστηκε στις

<http://www.karlanews.com>, προσπελάστηκε στις

<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=114215>, προσπελάστηκε στις

<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=362281>, προσπελάστηκε στις

<http://www.uth.gr/genannounce/912-20110617-karla>, προσπελάστηκε στις